

“Un poble és molt més que una **llegenda**”

Imma Tubella és vicerectora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), des d'on ha dirigit, amb el sociòleg Manuel Castells, un extens estudi sobre la societat de la informació a Catalunya. La foto fixa que fa aquest treball espanta en alguns casos, però també ofereix esperances i camins per on, segons com, cal començar a córrer.

Imma Tubella es va llicenciar en ciències econòmiques i socials per la Universitat de la Sorbona, i és doctora de la Universitat de Perpinyà amb la tesi titulada “Televisió i identitat: el cas de Televisió de Catalunya”, emissora on també ha treballat en el departament d'estudis i relacions internacionals. Compagina la seva activitat docent i institucional amb la tasca com a membre del consell d'administració de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV).

—“La Societat Xarxa a Catalunya” és un estudi molt ambiciós que forma part del Projecte Internet Catalunya (PIC), que desenvolupa l'Internet Interdisciplinary Institute a través de la UOC. A més de radiografiar la societat en general també prepara l'estudi de l'impacte d'Internet a les escoles, empreses, administracions, sanitat i universitats. Per què necessitem un projecte com aquest?

—Estem en moment de transició, entre la societat industrial i una societat d'un altre tipus que ara en diem xarxa. En la societat industrial, les màquines eren el centre, i en la societat xarxa, el centre és la comunicació, la informació, la gestió d'aquesta informació... L'estudi ens dona l'oportunitat d'analitzar, des de molt al principi, què canvia i què no canvia a causa del sorgiment d'aquesta nova societat.

—L'estudi desmunta molts tòpics. Comencem.

—Una de les coses que ha desmuntat l'estudi és que als EUA estaven segurs que hi havia un model de societat de la informació que era el seu, i el nostre estudi demostra que la societat de la in-

formació varia segons el context on es desenvolupa. Als EUA la gent viu molt separada i les famílies molt disperses, i Internet és una gran eina per a mantenir el contacte. El gran sociòleg nord-americà i expert en xarxes Barry Wellman creia que Internet aquí serviria per establir connexions amb gent llunyana, i va veure que no, que malgrat l'alt grau de sociabilitat presencial que hi ha a Catalunya, com arreu de la Mediterrània, Internet el que fa és reforçar aquesta sociabilitat. I això ho veig jo amb els meus fills, vénen de l'escola i es posen a xerrar amb el *messenger* amb els que acaben de veure.

—Com a catalans estem preparats per sobreviure a la transformació que representa la societat xarxa?

—Ho hem d'estar, perquè les coses han canviat, ja no som el que érem fa deu anys. La societat xarxa per a nosaltres és una enorme oportunitat.

—Per què?

—Perquè varia les estructures. De la mateixa manera que la societat industrial va comportar el naixement d'un tipus d'estat modern, que en aquell moment les circumstàncies no ens van dur a ser capaços de tenir, en aquests moments, amb el món interconnectat, aquests estats estan en greu crisi perquè han perdut part del valor dels seus grans punts de referència i control, com fronteres, policia, exèrcit o ones radioelèctriques. I en la societat xarxa el més important és ser un node amb una personalitat pròpia, tan important que els altres ho reconeguin així, de manera que ja no passi per l'estat, sinó al contrari, i això el debilita molt.

Una de les dades que sorprenen de l'estudi codirigit per Imma Tubella és detectar que, a diferència del que diu el tòpic, els espanyols tenen més estudis que els catalans.

Per a mi independència en aquests moments significa una altra cosa, crec que l'evolució de la independència aplicada a nosaltres passa perquè ens enfortim com a node i ens interconnectem amb altres nodes, no necessàriament amb altres estats.

—Però les fronteres i les policies continuen presents.

—Sí, però cada vegada menys. L'actuació dels EUA en aquests darrers temps és molt típica de la societat en què vivim, on la legitimitat internacional no es respecta i tots ens quedem tan amples.

—Pel que fa al mercat català, la cultura catalana...

—Has dit mercat.

—?

—M'ha sobtat, positivament. Exacte, som un mercat.

—Per què no tenim clar que també som un mercat?

—La paraula mercat sembla que sigui una mica maleïda. Aquí, i en general a Europa, sobta perquè la cultura és una cosa sublim. I és cert, però pregunta-ho als americans. I nosaltres estem absolutament influïts per la seva cultura. Ells han entès claríssimament que també era mercat i que era un sis-

tema de domini i imposició d'idees. Als Països Catalans crec que hauríem de començar a considerar-ho així. La francofonia ho té claríssim, a ningú no li agafen atacs com a casa nostra, que ens fan pensar si som imperialistes per parlar dels Països Catalans. És a dir, de dir que som 6 milions a dir que en som 12, hi ha una gran diferència.

—Per què ens agafen aquests atacs?

—No ho sé, però potser hauríem de començar a funcionar d'una altra manera, i jo he estat molt propera a aquesta tendència d'imposició, de "som i prou", que cal dir que també s'ha magnificat. Però ara potser hauríem de ser més flexibles, i això vol dir reprendre la història i respectar la xarxa. Som una xarxa de gent que parlem la mateixa llengua, que ens entenem i que podem fer circular algunes coses dins de la nostra àrea, ni que sigui amb fins comercials. I dins d'aquesta xarxa hi ha nodes més o menys diferenciats.

—Per què TV3 no arriba a aquesta conclusió?

—En això cal tenir en compte que TV3 va néixer de manera alegal. I al País Valencià i les Illes va ser la iniciativa privada la que va posar els repetidors. I a Catalunya Nord es veu per-

què, argumentant que hi havia unes zones d'ombra, es van posar reemisors al Pirineu i es van començar a emetre partits de rugbi. Recordo que al principi de TV3, vaig fer el primer tríptic de l'empresa amb el mapa dels Països Catalans. I vam pensar molt el text fins a arribar a aquesta solució: emetiem per a 6 milions de persones, el Principat, que era el que ens permetia la llei dels tercers canals, però érem rebuts per 12 milions. Per arribar a aquesta frase vam passar setmanes amb en Joan Granados donant-li voltes, perquè volíem dir que érem una televisió amb voluntat d'arribar a tots els Països Catalans, però no ho podíem dir. D'altra banda, el mapa dels Països Catalans, qui l'ha normalitzat és la informació meteorològica de TV3. Abans aquest mapa era com un pecat, i no sols per a la dreta, també per a certa esquerra. I el Club Super 3 també ha normalitzat una certa relació entre els Països Catalans. Des del punt de vista de continguts o llenguatge crec que no és només qüestió de TV3, és la cultura catalana la que ha de repensar una mica el seu imaginari.

—Tornem a l'estudi. Es presentà al setembre, i alguns mitjans de comunicació van centrar-se en la dada que els joves no sentien la identitat catalana com els adults. Però segons vostè, això no és tot.

—Al setembre van posar un punt on hauríem hagut de posar una coma. El més important de l'informe relatiu a la identitat és una cosa que ja intuïem, però que vam veure en percentatges. Hi ha uns elements clàssics de construcció de la identitat; és a dir, llengua, territori, cultura i història comuna. I no és que ja no siguin útils, sinó que no tenen la importància central que tenien. I, en canvi, n'hi ha d'altres de nous que no estem considerant, que tenen a veure amb la voluntat i que són els interessants.

—Quins són?

—Per exemple, tu pots dir en castellà que ets independentista. I això en aquests moments passa. La llengua és, per als catalanoparlants, un problema, perquè veiem que hi ha molta gent que no la parla, però en canvi no estem veient que no la parlen perquè no la

veuen com un element de resistència, i en canvi tenen la voluntat de ser diferents. És el que en diem identitat de resistència i identitat de projecte. És a dir, en la construcció de la identitat en aquests moments hi ha elements que tenen a veure amb la voluntat i amb un projecte; per això he estudiat a fons la idea de construcció de la identitat als EUA, ja que només es fonamenta en la voluntat. Al principi no tenien una llengua comuna, ni una història comuna, ni un territori d'origen comú. Només coincidien en la voluntat de deixar Europa endarrere, de deixar el feudalisme, les estructures eclesiàstiques corruptes i per començar un nou món, on, d'altra banda, hi ha moltes coses messiàniques i contradictòries. Però el que m'interessava era estudiar com algú, partint del no-res, diu que vol ser alguna cosa. I com es construeix una idea molt forta en aquest sentit. Nosaltres no partim del no-res, però el que hem d'evitar és partir d'un pes que ens impedeixi tirar endavant.

—I això ha passat?

—En alguns moments jo he tingut aquesta sensació. La llengua és importantíssima, però un poble és molt més que una llengua, i això ens ho demostra l'estudi. Tu pots parlar amb qui sigui i no tenir voluntat de ser res. Per exemple, vam posar una llista d'elements d'identificació principal. Havien d'escollir-ne un. I en més d'un cinquanta-sis per cent el primer element d'identificació va ser la família. La llengua era poc més d'un 1%. I els elements d'identificació clàssics sumats crec que eren el 9,2%. També vam descobrir que la gent, per manca de definició de projectes col·lectius, té projectes personals diferenciats. Per això en el moment en què els preguntes "tu, què et sents?", i en què han d'escollir seguint les escales internacionals: només català, més català que espanyol, tan català com espanyol, més espanyol que català i només espanyol, hi ha una franja molt important, sobre el 37%, que diu català o més català que espanyol. I l'altra franja important se sent tan català com espanyol.

—Què és exactament un projecte d'autonomia personal?

—És un concepte que el mesurem a partir de cinc elements. Un seria: "Vostè, què voldria que fos el seu fill, funcionari o que tingués el seu negoci propi?". Hi ha molts llocs que la gent respon que entrin a La Caixa o que siguin funcionaris. És un seguit de preguntes que van molt a fons en la persona i que marquen una tendència, quan sumes una persona darrere de l'altra, de si tenim un poble de funcionaris o un poble d'emprenedors. I la bona notícia és que som un poble d'emprenedors. Partint d'això i que hi ha algunes coses que no funcionen i algunes contradiccions en la construcció de la identitat, arribes a la conclusió que cal evolucionar d'una identitat de resistència fonamentada en la lluita contra l'altre, que això ja sabem que ens funciona, a una identitat de projecte, ja que amb el resistencialisme quan la cosa es normalitza ens quedem diluïts.

Entre els joves hi ha un sentiment sobre la llengua que hom pot fer el que li doni la gana. I a mi, que sóc professora i de seguida em veuen el llautó, hi ha catalanoparlants que em fan els exàmens en castellà, però no ho fan perquè siguin espanyolistes, sinó perquè s'han relaxat. Nosaltres el que diem és que hem de passar d'aquesta identitat de resistència a una identitat de projecte, i en aquest pas compta molt la voluntat de dissenyar el que tu vols fer. I per això cal un replantejament urgent del nacionalisme.

—L'estudi demostra que els catalans no mirem principalment porno a la xarxa. Què hi mirem, doncs?

—No ho sabem. El que sí que sabem és que la gent no fa coses estranyes, fan el que fan a la vida normal. Però el que sí que es desprèn de l'estudi és que busquem molt en castellà i en aquesta llengua intercanviem la majoria de missatges.

—Però no érem una punta de llança en aquesta tecnologia, també en continguts?

—Potser hi ha moltes pàgines, però no s'usen tant. El que sí que et puc dir també és que el 89% de la gent a Catalunya no mira mai webs en anglès, i això representa un tancament molt local en Internet.

“Cal evolucionar d'una identitat de resistència fonamentada en la lluita contra l'altre, que sabem que funciona, a una identitat de projecte, ja que, si no, quan la cosa es normalitza ens diluïm”

—Un altre dels tòpics que queden descoberts en l'estudi és que els catalans tinguem un nivell d'estudis superior als espanyols...

—Sí, són dècimes, però sí. Aquest va ser el gran ensurt que vam tenir, i al principi creiem que l'enquesta ens fallava. Però no, teníem raó; el que passa és que normalment aquestes dades es donen fragmentades, per això no s'havia detectat fins ara. Ningú havia dit que el 63% de la població de Catalunya no havia anat més enllà dels estudis primaris. I, és clar, això està absolutament renyit amb una societat en què la base és la informació. Vam veure, però, que el fenomen és a causa, en gran part, de l'herència del franquisme, ja que les noves generacions presenten una millora notable.

—Però la foto fixa d'ara mateix no és ben bé com ens pensàvem...

—Però ja està bé que ens pensem que som fantàstics, si no ens deprimirem. Ara bé, si pensar això fa que ens relaxem i que no fem res, malament. I tornem al que deia, falta un projecte clar, bàsic, amb el qual la gent s'identifiqui.

Oriol Cortacans